

Blog 183 Gewoon – en het niet plus gevoel

Een koude herfstmorgen, 2021. Met z'n met rubberband bedekte knieën op de koude straatstenen haalde hij voor ons huis zand weg rond een glasvezelkabel die eerder onder de grond was aangebracht. Nu zou hij die kabel doorverbinden met het modem in ons souterrain. Precies wat je zegt: de vooruitgang hebben we in hoge mate te danken aan de mensen die voor ons het grondwerk verrichten.

“Zal ik binnen koffie voor je inschenken?” Met zijn glinsterende diepbruine ogen keek hij verrast op. Ik schatte 'm midden twintig. Dat hoefde niet, hij had koffie bij zich en wilde doorwerken. Ik begon een praatje met hem. Opeens zei hij: “Wat bent u vriendelijk!” Op dat moment kwam mijn buurman er bij staan. “En uw buurman was dat ook al!” We moesten er alle drie hartelijk om lachen.

Een merkwaardig voorval. Blijkbaar viel de jongeman in zijn werk niet veel vriendelijkheid ten deel. Maar is het niet *gewoon* om de mooimakers van onze samenleving, de stratenmakers, de vuilophalers, tuiniers, timmerlieden en allerlei andere vaklieden niet in de kou te laten staan? Jij groet het personeel bij de scan of kassa in de supermarkt toch ook? Dat is toch *gewoon* menselijk gedrag? Of toch niet?

Voorjaar 2012. We stonden – onze jongste zoon Martijn en ik – bij de kassa van de Gamma. Hij zocht rust, was een aantal weken bij ons thuis en zo brachten we veel uren door op de zolder met het isoleren van het dakbeschot en vernieuwen van de zoldering. Klussen, verven, iets dat kapot is weer heel maken is een ontspannende hobby van mij en ook Martijn beleefde er veel plezier aan! Het was klussen met veel gespreksstof!

We hadden flink wat isolatiemateriaal in de winkelkar verzameld. Ik groette de kassière en zo ontstond – terwijl zij onze producten scande – een gesprekje. Weer bij de auto zei Martijn: “Wat deed die vrouw aardig tegen jou!” Hij maakte dat zo nooit mee. Ik antwoordde: “Heb je wel gemerkt dat ik haar groette en een gesprekje met haar begon?” Het bleek dat het voor hem *niet gewoon* was dat te doen.

Toen hij later in Emmen woonde, vertelde hij ons dat hij graag zijn boodschappen haalde bij de Emté supermarkt, “want daar is het personeel zo aardig tegen mij.” Terwijl hij het zei begon Martijn te lachen. Hij herinnerde zich ons gesprekje bij de Gamma en had daarna – zo bleek – zijn eigen conclusie getrokken! Wat gewoon was werkte heel goed!

Mensen van wier diensten en hulp wij als samenleving in hoge mate afhankelijk zijn, worden vaak helemaal niet vriendelijk en gastvrij bejegend. Nog erger is het feit dat velen dat blijkbaar *gewoon* zijn gaan vinden en dat het zelfcorrigerend vermogen daarbij niet meer goed werkt. Wat is er aan de hand?

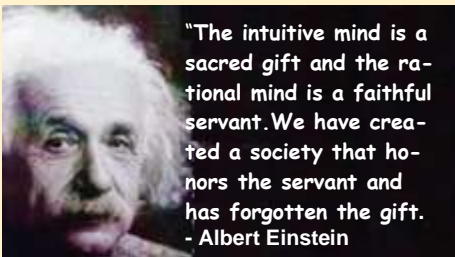
Op 5 oktober 2021 was Margaret Atwood¹, de inmiddels 82-jarige ‘grande dame van de hedendaagse Canadese literatuur’, in College Tour de gast van Twan Huys. Wat is het mooi als ‘oude’ wijsheid je zo overvloedig wordt aangereikt! Een student had haar huiswerk goed gemaakt en las voor uit Atwood's boek *The Handmaid's Tale – Het verhaal van de dienstmaagd* (maar liefst 22 drukken in Nederland): “*Gewoon is wat je gewend bent. Wellicht komt iets je nu niet gewoon voor, maar na enige tijd wel. Het wordt gewoon.*”

Atwood legde uit hoe we gemakkelijk iets gewoon gaan vinden wat we ooit niét gewoon vonden en ook niet gewoon ís. Dat gewenningsproces aan wat niet gewoon is kan onge-

looflijk snel gaan en zelfs tot vernietigend gedrag leiden, zo werd wel duidelijk tijdens het in 1963 uitgevoerde en berucht geworden Milgram-experiment.

Liefst 90% van de deelnemers bleek na verloop van tijd bereid om steeds zwaardere, zelfs dodelijke stroomschokken te geven aan 'slachtoffers' die men niet zag maar wel 'hoorde'. Dit was zó schokkend dat alleen al daarom werd getwijfeld of het experiment wetenschappelijk wel deugde. Ruim 50 jaar later, in 2016 werd het experiment onder streng wetenschappelijk toezicht herhaald en de zo gevalideerde uitkomst laat zich helaas raden!² Blijkbaar werkt, onder bepaalde omstandigheden, bijvoorbeeld bij sterke autoritaire beïnvloeding of groepsdruk in welke vorm ook, onze *logica van het gevoel* dat ons zou moeten waarschuwen voor ongewoon, antisociaal, inhumain gedrag niet goed meer. De Vlaamse hoogleraar Arnold Cornelis (1934-1999) beschreef in zijn indrukwekkend en vooral ook bewogen hoofdwerk hoe het komt dat in onze cultuur die *logica van het gevoel* verloren kan gaan.³ Een boek uit 1983; nu vele herdrukken verder – in 2022 wellicht actueler dan ooit!

Die logica van ons gevoel heeft alles van doen met ons *niet pluis gevoel*. Dat is een

"The intuitive mind is a sacred gift and the rational mind is a faithful servant. We have created a society that honors the servant and has forgotten the gift. - Albert Einstein"

geweldig fenomeen, tenminste voor wie het nog niet is kwijtgeraakt. Ik ben bevoorrecht omdat ik in ziekenhuizen verpleegkundigen en artsen heb leren kennen die luisterden naar hun *niet pluis gevoel*. Dat gevoel ontstaat – ik probeer het simpel te duiden⁴ – als een zorgprofessionaal meent dat 'iets' niet klopt met een

patiënt. De professional voelt zich onzeker over diagnose, prognose en/of behandeling én weet dat hij/zij niet voorbij mag gaan aan dat *niet pluis gevoel*. Juist zorgverleners met veel praktijkervaring hebben geleerd te luisteren naar dat *niet pluis gevoel*, een kompas waarop zij vertrouwen. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat dit kompas in maar liefst 80% van de waarnemingen een betrouwbare waarschuwing oplevert.

We laten de medische wereld weer achter ons, keren terug naar ons dagelijks leven. Er is mogelijk in onze samenleving bij velen een *latent niet pluis gevoel* aanwezig. We vragen ons *achteraf* wellicht af hoe het komt dat we niet naar de signalen luisterden. Het signaal kon misschien nog niet geduid worden, maar het was er wel! 'Gewone' mensen kunnen gedrag als gewoon ervaren, terwijl dat gedrag niet gewoon is.

Een betrouwbare schatting van deskundigen vertelt ons dat anno 2022 bijna de helft van de meisjes, voor hun 18^e zijn geconfronteerd zijn met strafbaar seksueel gedrag. De daders zijn meestal 'gewone' jongens en mannen. Gewoon? Een niet pluisgevoel?

Enkele weken nadat de gewone malloot Johan Derksen zijn vrouwonterend gedrag voor het televisiepubliek 'bekende' keerde hij gewoon terug op de televisie, met een warm onthaal van veel gewone mensen op de t.v. en de sociale media.

Wat ongewoon is kan snel gewoon worden – tenzij het niet pluis gevoel ons alarmeert.

1. Margaret Atwood (Canada, 1939) is dichteres, romanschrijver, literair criticus, feministe en politiek activiste.

2. Lees meer over het [beruchte Milgram experiment](#) en de 'geslaagde' herhaling daarvan

3. Een boek dat, zolang ik zelf kan lezen, bij mij blijft horen: '[Logica van het gevoel](#)'. Lees ook [hier](#).

4. Op internet zijn veel goede artikelen te vinden over het 'niet pluis gevoel', zoals b.v. [hier](#)

Muziek 1. Johannes Brahms bewerkte het prachtige '*St. Anthoni' koraal* van Joseph Haydn, [heerlijke muziek](#). Mooie herinnering voor mij want in 1958 speelden twee broers en ik in een kerk in Meppel op drie blokfluiten een arrangement hiervan.

3. Twee heel verschillende liederen over de liefde: [You needed me](#) van Anne Murray en [Bist du bei mir](#) van Stölzel. Er zijn momenten dat ze wonderwel bij elkaar horen! [Dat laatste lied is toch van Bach? Nou, lees [hier](#)]